

► **Ecohydroloog Flip Witte acht landbouw voor**

een belangrijk deel schuldig aan de schaarste aan water

‘Beregening boer verergert het probleem’

Het is voor een niet onbelangrijk deel de schuld van de landbouw dat Nederland een droogteprobleem heeft. Omwille van de gronden van boeren is het land zo ingericht dat in natte periodes het water snel wordt afgevoerd, waardoor er in droge periodes een tekort is.

Eric Reijnen Rutten
Oosterbeek

Dat zegt ecohydroloog Flip Witte uit Oosterbeek, specialist op het gebied van droogte en werkzaam voor onder meer drinkwaterbedrijven, Rijkswaterstaat, provincies en waterschappen. „Je hebt verdroging en droogte. We hebben de afgelopen jaren droog weer gehad, maar er is ook wat structureel veranderd aan de waterhuishouding. We hebben eigenlijk voldoende water. Als je alle neerslag in een jaar optelt bij wat we via de rivieren afvoeren, heb je het over waterkolom van 3 meter. Laat er bij een warme zomer een halve meter verdampen, dan heb je toch nog 2,5 meter over.”

Maar: „Er is onderzoek gedaan naar de verdroging van de natuurgebieden. Daaruit blijkt dat de landbouw de belangrijkste veroorzaker is. Alles is daar gericht op het afvoeren van water. Er zijn diepe sloten gegraven om het waterpeil in de grond omlaag te brengen, er zijn drainagebuizen aangelegd zodat boeren met giertanks over hun land konden rijden. Maar door die versnelde afvoer van water komen ze in de zomer te kort.”

Daar komt volgens Witte bij dat het tegenwoordig steeds goedkoper is om beregeningsinstallaties aan te schaffen. „Door dat berege-

nen wordt de grondwaterstand verder omlaag gebracht en verergert het probleem.”

Het zijn volgens Witte de verkeerde economische motieven die zorgen dat Nederland een droogteprobleem heeft. „Je kunt zeggen dat anders de landbouw schade zou lijden, maar nu leg je de schade neer bij andere mensen, die bijvoorbeeld hun huizen zien verzakken. De gevolgen hiervan kosten een hoop geld.”

Volgens Witte zou er een rem moet komen op het winnen van grondwater. „Want het gaat anders echt uit de klauwen lopen. De klimaatverandering verergert de schade door verdroging. Maar ook in 1948, 1964 en 1976 was het



Vroeger hadden de boeren geen beregeningsinstallaties

– Flip Witte, ecohydroloog

droog, dus het probleem is echt niet van gisteren. De klimaatscenario’s zijn ook allang bekend, dat we droge zomers zouden krijgen kan ook geen verrassing zijn. Het lijkt wel of we het probleem pas nu zien, dat stoort me enorm.”

Pijpleiding

Vanuit verschillende hoeken worden oplossingen aangedragen. Zo denkt waterbedrijf Vitens aan een pijpleiding van de IJssel richting de Achterhoek en opperde dijkgraaf Hein Pieper van Waterschap Rijn en IJssel zelfs op een kunstmatig meer op de grens met

Duitsland. Witte: „Een pijpleiding van de IJssel naar de droge zandgronden in de Achterhoek lost niks op. Op het moment dat het daar droog is, heb je het water in de IJssel hard nodig voor de scheepvaart en om bij zee de verzilting tegen te gaan. Door verzilting enorme schade aan de land- en tuinbouw en de natuur.”

Ook het aanleggen van een groot meer aan de rand van Duitsland en het opgeven van natuurgebieden vindt Witte ‘allemaal niet zo slim’. „Natuurgebieden houden juist water vast. En als het droog is, is er vaak een lage rivierafvoer en heb je het water voor zo’n meer helemaal niet.”

Lagere opbrengsten

Hij verwacht veel meer als het huidige systeem met het vele afvoeren van water wordt losgelaten, ook als dat ten koste gaat van de boeren. „De landbouw kampt met wel meer problemen door het idee dat we maximaal moeten produceren. En op zich snap ik wel dat boeren klem zitten. Maar er is iets scheefgegroeid. Misschien moeten we gewoon accepteren dat boeren soms wat lagere opbrengsten hebben. In 2018 was de oogst volgens de boeren slecht door de droogte. Maar door de hogere prijzen – overall in Europa was het droog – maakte dat voor het boereninkomen niet uit; dat was dat jaar juist hoger dan gemiddeld. En vergeet niet: vroeger hadden de boeren geen beregeningsinstallaties en had je ook gewoon slechte aren. Daar hield je als boer rekening mee.”

„Het bijzondere is dat in de Waterwet is geregeld dat boeren echt hebben op een vergoeding als ze schade lijden door de waterwinning door drinkwaterbedrijven. Dus boeren ontwateren zelf om natschade te voorkomen, maar kunnen nu de droogteschade verhalen op drinkwaterbedrijven? Voor schade die ze gedeeltelijk zelf hebben veroorzaakt? Dat vind ik vreemd.”

Wat er bij Witte echt niet in kan, is dat boeren nu een rechtszaak hebben lopen tegen de Neder-



▲ Ecohydroloog Flip Witte.

FOTO PAUL RAPP

landse waterwinbedrijven. Die onttrekken grondwater, waardoor het peil daalt. Dat zorgt ervoor dat de boeren minder kunnen beregenen en daardoor minder opbrengst hebben. De duizend boeren die de rechtszaak hebben aangespannen, eisen een kwart miljard euro.

„Het bijzondere is dat in de Waterwet is geregeld dat boeren echt hebben op een vergoeding als ze schade lijden door de waterwinning door drinkwaterbedrijven. Dus boeren ontwateren zelf om natschade te voorkomen, maar kunnen nu de droogteschade verhalen op drinkwaterbedrijven? Voor schade die ze gedeeltelijk zelf hebben veroorzaakt? Dat vind ik vreemd.”

April is in dertig jaar veel droger geworden

In de maand april valt steeds minder regen. Het is ook de droogste maand van het jaar: de natste maanden zijn juli, augustus en december, dan valt er twee keer zoveel.

Waterdeskundige Alphons van Winden van het Ubbergse bureau Stroming en waterpeilen.nl heeft berekend dat in april gemiddeld zo’n 40 millimeter regen valt. De laatste dertig jaar valt in april zo’n 10 millimeter minder dan in de zelfde periode daarvoor, terwijl in nagenoeg alle andere maanden juist meer regen is gaan vallen. Daar komt bij dat april in zestig jaar tijd veel warmer geworden is,

inmiddels bijna 2 graden, en ook veel zonniger. Daardoor is de verdamping sterk toegenomen, met tientallen millimeters. Was er zestig jaar geleden nog een neerslagoverschot – er viel meer water dan er verdampte – inmiddels is er volgens Van Winden een ‘fors tekort’. De laatste tien tot vijftien jaar zijn er volgens hem soms jaren dat het neerslagtekort in april al oploopt tot 7 centimeter of meer, vergelijkbaar met een vrij droge zomermaand. April, en in mindere mate ook mei, is dan ook de maand waarin het grondwaterpeil het hardste zakt. „Bomen raken verzwakt door de

droogte, waardoor ook ziektes en plagen meer kans hebben”, vreest bioloog Arnold van Vliet van de universiteit van Wageningen. „Planten hebben ook vocht nodig om goed te kunnen ontkiemen.” Ook insecten en vogels hebben er flink onder te lijden. Wat zou helpen: een natte zomer. „Maar de kans daarop wordt steeds kleiner”, zegt meteoroloog Wouter van Bernebeek van Weerplaza. Dat komt volgens hem omdat de verschillen in temperatuur tussen Noordpool en evenaar steeds kleiner worden, omdat de Noordpool opwarmt. „Europa ligt daar tussenin, en

daar krijg je minder storingen, en daardoor minder regen. En de droge bodem zorgt er voor dat het sneller opwarmt.” Droogtespecialist Jan Polman van Waterschap Rijn en IJssel ziet in de Achterhoek nu al een neerslagtekort en heeft op meerdere peilstations in het gebied waterstanden die te laag zijn. „Normaal waren we in maart nog flink water aan het afvoeren geweest, hadden we een overschot.” Het waterschap doet er alles aan om met extra stuwen en dammen het water in sloten en greppels vast te houden. „Ik hoop echt dat we in april wat buitjes krijgen.”